

Peter Hinckelmann   Joachim Henning

**De Papismo Disputatio Anasceuastica Decima Sexta. Continens praecipuos
Romanae Synagogae errores refutatos, quos ea fovet in articulo De Sacramento
Coenae**

Rostochii: Litteris Reusnerianis, 1608

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn756811511>

Druck   Freier Zugang

P. Hinkelmann.

R. M. theol. 1607. 8.

- Contemptus
- ① Joh. Caselius, de deo uno et vero 1607
  - ② Joach. Hammingius, de communicatione majestatis 1607
  - ③ Joach. Fischerus, de peccato originali 1607
  - ④ Heid. Kirchorius, de abstractioe hominis 1607
  - ⑤ Joh. Redekerus, de discrimine legis ev. 1607
  - ⑥ Hieron. Tectorius, de justificatione 1607
  - ⑦ Joach. Jordanius, de bonis operibus 1608
  - ⑧ Joan. Caselius, de sacramentis 1608
  - ⑨ Joach. Hammingius, de sacramento coenae 1608
  - ⑩ Heid. Kirchorius, de sac. confirmationis 1608
  - ⑪ Joh. ab Huda, de traditionibus 1608
  - ⑫ Paul. Brinner, de votis monachatus 1608
  - ⑬ Nic. Fridricus, de adiaphoris 1608
  - ⑭ Hieron. Hamerius, de oratione 1608
  - ⑮ Petri. Loft, de indulgentiis 1608
  - ⑯ Joh. Albinus, de morte 1608

L. K.

DE PAPISMO
DISPUTATIO ANASCEVASTICA
DECIMA SEXTA.

*Continens præcipuos Romanae Synagoga errores
refutatos, quos ea fovet in articulo*

De

SACRA-
MENTO COE-
NÆ.

*Reverendæ facultatis Theologicæ in Academia
Rostochiensis consensu:*

Moderatore & Doctore S. S. Spiritu:
Sub Præsidio

M. PETRI HINKELMANNI
Verbi Divini ministri:

ad privatam *σύζησιν* proposita

M. IOACHIMO HENNINGIO
Lubecensi,

Ad 6. Cal. Februarij, Horis & loco solitis.

ROSTOCHII,
Litteris Reulnerianis An. 1608.

DISPUTATIO XVI.
DE SACRAMENTO
COENÆ.

μεθελγορμια.

I.

Examinatâ superius de Sacramento Baptismi controversiâ, *επιτηξια* methodi postulat, ut de Dominica Cæna, tanquam de altero Novi T. fæderis, piam placidamq; *συντηξια* instituatam, id præcipuè attendentes, ut revocatis atq; examinatis ad Lydium verbi lapidem adversa partis erroribus, quid purum, quid sincerum in hoc articulo sit probemus, & quantum fieri potest, tam arduum, quam salutare hoc mysterium, à fraude atq; impostura Sathana integrum inviolatumq; conservemus.

II. Sunt enim præter verbum præcipua Ecclesia Christi divitia, tum quasi propria nota, hæc duo Sacramenta, quibus & ab hypocriticâ se secernere, & toti mundo se anteferre, tum si quid hujus seculi est, contemnere cordatè novit.

III. Et cum hereditatis nostræ sola portio Christus sit, Sacramenta velut media instituta sunt, quæ nos ad Christi cõmunionem deducant, eamq; nobis obsignent & confirment, ut quam proximè ad ipsum accedentes bonorum omnium, quorum ipse possessor & dominus est, participes reddamur. Per Baptismum enim tanquam fructuosi palmises, vera hæc visi inserimur: Et postea cælesti epulo carnis & sanguinis Filij DEI saturati, in ipso adunimur & quasi in unum corpus coalescimus.

IV. Ut enim vitam hanc, quam per Baptismum in Christo adepti sumus, tueamur & sustentemus, spiritualem hunc anima nostra cibum

Iesum Christum largitus est nobis coelestis & munificus parens, quò alimento carnis atq; sanguinis filij sui, ipsi incorporati, unà cum ipso & per ipsum futura vitæ & salutis spem concipiamus.

V. Et quoniam hereditatem vitæ æternæ obsignare fortius debuit, quam si illud ipsum corpus, quod plenum est vitæ vivificantis, ut Cyrillus loquitur, in Cæna sua nobis manducandum apponeret? Tum quodnam animarum nostrarum pastor, certius aut majus salutis nostræ pignus dare potuit, quam si illum ipsam sanguinem, in quo, sicut Paulus dicit, justificati sumus, Christianis suis potandū præberet? Quare certum est vera fide Christi corpus accipientes, quod pro nobis traditum est, & sanguinem N. T. bibentes, qui in remissionem peccatorum effusus est, percipere thesaurum omnium beneficiorum Christi. Accipiunt enim illud, in quo peccata remittuntur, in quo mors aboletur, in quo vitæ nobis communicatur, quo nos sibi Christus tanquam membra adjungit, ut ipse in nobis & nos in ipso simus, ut vitam habeamus in nobis, illi carni conjuncti, quæ vitæ effecta est.

Chemn. ad
Conc. Trid.
sess. 3.

Hilarius.

VI. Quapropter cum hæc de SS. Dominicâ Cæna doctrina consolationis plenissima sit, adeoq; præcipuum fidei nostræ robur, quæ fumiganti lino aut lampadi deficienti oleum infundat, ut arripere eam omnes p̄ meritò debeant, inq; ea quiescere tuto & salutariter possint: Tanto etiam majori studio enitendum est nobis, quando vehementiori conatu in nostram perniciem conspirat adversarius, ne tanto tamq; precioso nos penitus exuat bono, neve, quod fraudulenter tentat, relictis frivolis putaminibus, nucleum nobis ne quidem animæ vertentibus, surripiat.

VII. Novit utiq; hisce suis technis provehendis & perficiendis, quam plurimos sanè & idencos adaptare artifices: Cum non desint, qui Christum è SS. suâ Cæna penitus auferant, sensum, verborum Filij DE invertentes, pro vero Christi corpore ac sanguine vigorem & virtutem ejus substituentes: Sed hæc indicta nobis, propter semel suscepti negocij metam, intacta atq; cohors maneto.

VIII. Stat ab altera parte perniciosior caterya, quæ panacem nobis
bis Chri-

bis Christum obrudit; Testamentum Filij DEI mutilat; Elementa externa Panis & Vini tanquam idola adoranda circumgestat. Quamcum antea quoque manu confertum in hanc palastram vocavimus, etiam nunc, DEI adjuvante gratia, aggrediemur, & virtute verbi atque Spiritus ejus devincere tentabimus.

IX. Quia verò omni omnino dubio caret, quod qualibet Christiana doctrinae capita, seu singuli fidei articuli, in certis quibusdam scripturae locis fundamentum suum, & quasi propriam sedem obtineant, ubi ex professo tradantur & explicentur, ita ut vera & genuina ipsorum sententia ex illis locis rectè peti & controversia decidi possint; quò commodiori ratione, nostrum quoque institutum promoveamus, ad verba institutionis, in quibus hujus materia sedes, & status controversiae rectissime penitur, tanquam ad directam normam & inviolatum canonem, praesentem disputationem dirigemus & conformabimus. Cumque verba illa distinctè & explicite duo potissimum comprehendant: quidnam illud sit, quod in caena Dominicà adsit, & communicantium ore sumatur, tum in quem finem & usum Christus in Caena sua communicantibus illa exhibeat; nos quoque in duobus hisce capitibus & refutandis agnatis erroribus, obsequium hujus disputationis constituemus.

I. De essentia seu substantia Caena Dominicae.

II. De usu & fine atque efficacia ejusdem.

CAPUT PRIMUM.

De substantia, & integritate Sacramenti Eucharistici.

Primus Error.

In almo Eucharistiae Sacramento post panis & vini consecrationem, D. N. Iesus Christus verus Deus atque Homo, verè, realiter ac substantialiter, sub specie illarum rerum sensibilibium continetur.

Consecratio.

Conc. Trid. sess. 3. c. 1. de Euch. Sacr.

REFUTATIO.

I. Posset hoc decretum facile imponere incautis vel obiter legentibus, siquidem

siquidem primo intuitu ferè nihil continere, quod absurdum & à fide Christiana alienum sit, imò eandem nobiscum de vera & reali corporis Christi in cœnâ presentia fovere doctrinam videtur: verùm si quis aciem intendat fortius, na ille deprehendet, hanc quasi *oxonolw*, subdolè voluisse pramittere adversarios, in qua ad sequentium errorum dogmata, clancularias ponerent insidiarum vias.

II. Unde prudenter animadvertit autor examinis, duas illas voculas, videlicet; Post panis & vini consecrationem, & verbum contineri, non immeritò suspectas nobis reddi, quod prior, qualis consecratio esse debeat non explicet, posterior verò modum presentia determinatum in sinuare velle videatur.

III. Nos quidem consecrationi neq; vim per se ascribimus, neq; aliam quam Christus adhibuit, admittimus: modum verò presentia ideò determinare non possumus, quia verbo Dei revelatus non est: simplici verò fide credimus, quia sapientia Christi veracis & omnipotentis humiliter eum commendamus.

IV. Fundamentum enim presentia nullum nisi in verbis prima institutionis ponimus, ubi Christus simpliciter se corpore atq; sanguine suo presentem in Cœna velle esse pollicetur: silentio verò modum involvens, eam non intelligere nos debere nec perscrutari ostendit.

V. Ab hac sententia, quam longè discedant adversarij, & quidnam sub dictis terminis importare velint, indicare insequentibus erroribus opera precium erit, & detectis involucris clara luci exponere.

Secundus Error.

Verba institutionis non concionalia, sed consecratoria sunt, atq; hæc præcipuè: **HOC EST ENIM CORPUS MEUM**, ad Sacramenti formam pertinent, ijsq; sacerdos Corpus Christi conficit.

REFUTATIO.

I. Periculosi hinc eminent allisionum scopuli, qui duas includere causas videntur, efficientem scil. & formalem.

II. Ac

Bellar. lib.
4. de Euch.
c. 12.

II. *Ac primum causam efficientem, ipsum Filium Dei sacerdotem & Pontificem summum N. T. statuimus, qui ut primus hujus S. S. Cæna autor est, ita etiam hanc suam institutionem & ordinationem dilectæ suæ Ecclesiæ semel consecratam, vi verbi sui & primæ institutionis, omnibus temporibus efficaciter tueri & conservare novit.*

III. *Tribuimus hoc omnipotentia illius, quia sibi à Patre potestatem omnem in cælo & in terra collatam esse asserit: (a) imò sapientia; quia Patris Sapientia (b), consiliarius (c) vocatur, super quem requiescit spiritus sapientia & intellectus, spiritus consilij & scientia Domini (d): veracitati; quia veritatem ipsam se proficitur (e). Nec infirmum aut instabile ejus verbum censemus, quod manet in æternum (f), quodq; post rerum transitionem omnium, in nulla pertransibit secula (g).*

IV. *Manifestum hinc evadit impudentissimum Jesuitarum commentum, ne dicam, blasphemia insignis, quâ fingunt, sacrificulum conficere corpus Christi. Nuda si quis verba audiat nonne merito aversetur ac deploret hanc illorum insaniam? Præterea enim quod homini tribuunt, quod solius Dei proprium est, Christum à se (puta creatorem à creatura) quotidie novum, non secus ac ollam à figulo, formari ac confici blasphemè somniant.*

V. *Deinde nec ministerij institutio ad hoc se extendit; Non enim qui dixit: Ite & predicare, baptizate, absolvite: eodem modo dixit, conficite corpus Christi in Eucharistia.*

VI. *Quod si Sacramentorum N. T. eadem ratio est; cum de Baptismo nemo affirmare jure possit, ut disp. 14. demonstratum, regenerationem à ministro dependere, neg. in Eucharistia ministrum ullam efficaciam aut dignitatem per legitimam administrationem Sacramento conferre, quisquam facile sibi persuaserit.*

VII. *Quod inculcare nobis videtur ipse filius DEI, quoties vel Sacramentorum administrationem, vel alia ministerij munia suis discipulis commendat, ut intelligant divinam planè illorum integritatem esse, addit: Baptizate in nomine Patris Filij & Spiritus S. Item: Matt. 28. 19*

Matth. 16. 19. *Quicquid ligaveritis in terra, erit & ligatum in caelis. Similiter & in institutione hujus Sacramenti: Hoc quotiescunq; feceritis, facite in mei commemorationem: Quae verba simul & finalem & efficientem causam non obscure indicant.*

VIII. *Quid, quod eadem ratione Apostolus Ministros vocet dispensatores mysteriorum Christi, & ne verbi quidem fructificationem suis ascribat viribus, quando modestissime de se praedicat, se plantasse, Apollinem rigasse: Sed DEVM dedisse incrementum.*

1. Cor. 4. 1.
1. Cor. 3. 6.

IX. *Alter ille, quem in hoc dogmate pijs & veritatem sinceram amplectentibus, scrupulum injiciunt adversarij, in eo consistit, quod verba institutionis & praecipue illa: Hoc est enim corpus meum, ad formam tantum Sacramenti pertinere statuunt. Id enim intendere videntur, (forma siquidem informare rem debet & rei essentiam constituere) quod vi & efficaciam verborum istorum ex ore ministri progredientium elementa ita consecrentur, ut verè transformentur in corpus Christi.*

X. *Hoc autem magica incantationi non videtur absimile, cum non verborum illorum recitationi, sed primae J. Christi institutioni integra, qua totam actionem & ipsam quoq; *ἡ ἑοδοξία* complectitur, formam, qua dat esse Sacramento, ascribendam esse constat.*

XI. *Quando igitur quaeritur, an recitatio institutionis ex necessitate ad consecrationem Eucharistiae adhiberi debeat? non negamus, quasi absq; illa possit Dominica Coena celebrari. Certissimum enim est, nullum Sacramentum sine verbo esse, quo nomine D. Apostolus Baptismum vocat, lavacrum aqua in verbo: ita in Coena, verborum institutionis recitatio omnino necessaria est, nec merè concionalia illa verba sunt, hoc est corpus meum, sed consecratoria; quia Christi sunt, non sacerdotis, licet ore sacerdotis proferantur.*

Eph. 5. 26.

XII. *Ex quibus liquet, sanctificationem seu consecrationem suam elementa Panis & vini, non ex apicibus & sonu verborum habere, sed ex gratia & virtute divina percipere, ut sc. sint corpus & sanguis Christi.*

Christi. Si enim in principio verbum illud semel dictum: *crecite & multiplicamini, perpetuam in articulo creationis efficaciam habuit, qui minus eandem & hic haberet Christi Verbum, in institutione illa prima semel prolatum.* Gen. 11

XIII. Formam igitur non modò in verborum horum prolatione, sed integra actione & legitima hujus Sacramenti administratione reponimus. Siquidem extra usum, Sacramenti rationem obtinere minime concedere possumus. Cum verò hic valde reclamant adversarij sequentem errorem, qui non minus ad substantiam seu integritatem Eucharistia pertinere videtur, breviter examinabimus.

Tertius Error.

Sacramentum Eucharistiæ illud excellens & singulare habet, quod reliqua Sacramenta tunc primum sanctificandi vim habent, cum quis illis utitur: At in Eucharistiâ ipsa, sanctitatis autor ante usum est; nondum enim de manu Domini Apostoli susceperant, cum verè tamen ipse affirmaret, corpus suum esse, quod præbeat. Cone. Trid. sess. 3. c. 21

REFUTATIO,

- I. Pontificij ubi in rebus ipsis non habent, qua inclinanti parieti substruant fulcra, confugiunt ad syllabarum aucupia, & in verborum ordinatione, causa sua debilitata frustra subsidia querunt: quod si liceret, neq; nobis similia invenire difficile esset.
- II. Etiam si enim discipuli post benedictionem hoc Sacramento fuerint usi; tamen in ipsa institutione, Christus usum præmittit atq; præcipit, antequam quidnam illud sit, quod ipsis largiatur, edoceat. Non enim in verso ordine dicit: Hoc est corpus meum, propterea comedite; sive: Hoc est corpus, seu comedatis vel non. Verum dicit: Accipite, comedite, hoc est corpus meum.
- III. Non itaq; statim post ἀνοξίαν & pronunciationem verborum institutionis, super panem & vinum, ante ἀψυδοσίαν seu usum & actionem totam à Christo in institutione præscriptam & mandatam, Christus cum suo corpore & sanguine eo modo adest, quo in vero usu & B   actione

actione cœna tota adesse solet, ad quam verba illa Christi referenda sunt: Hoc est corpus meum. Vnde & Paulus non benedicto seu consecrato, sed fracto seu distributo pani hoc tribuit, quod sit communicatio corporis Christi.

IV. Sed errorem hunc, qui & superioribus annis nostram turbavit Ecclesiam, solidissime & prolixè refutavit D. Chemnitius in secunda par. sui exam. dicto loco, quando quidem rectissime respondet, non ex uno verbo, sed ex tota institutione, hanc dijudicandam esse controversiam; Quare ne laterem, lavemus, eò pium & diligentem lectorem remittimus.

Quartus Error.

Transubstantiatio. Conc. Trid. Sess. 3. c. 4. Cap. 2.

Panis & vinum in corpus & sanguinem Christi transubstantiatur. Si quis dixerit in sacrosanctæ Eucharistiæ Sacramento remanere substantiam panis & vini, unâ cum corpore & sanguine Iesu Christi D. N. negaveritq; mirabilem illam & singularem conversionem totius substantiæ panis in corpus, & totius substantiæ vini in sanguinem, manentibus duntaxat speciebus panis & vini, quam quidem conversionem amplissimè Catholica Ecclesia, Transubstantiationem appellat; Anathema sit.

REFUTATIO.

I. Mirari desinet Christianus lector, monstrosum absurditatum in Romana Synagoga inventionem, respiciens scopum inauditi & peregrini hujus, de Transubstantiatione dogmatis, quod ideo mordicus defendunt Pontificij, non quod tanto veritatis amore & studio ducti, in Ecclesia aliter docere non possint; sed quod turpissima ipsorum inserviar Simonia, & ad missæ sacrificium aliosq; supersticiosos ritus sic accommodatum. Nos omni favorentis & præjudicij studio remoto, probationes hujus erroris, quàm fieri poterit accuratâ trutinâ pensabimus.

II. Illas verò Reverend. & Cl. vir DD. Chemnitius, ad duo summa refert capita: Scripturam nimirum, & Ecclesia purioris perpetuum consen-

consensum: In quibus, si tam firma assertionis suae fundamenta quem-
admodum putant, Transubstantiarum repererint, causam nullam dico,
quin victas aliter prorogamus manus.

III. *Es primum quidem argumentum Andrædij est, tale: Apud
Deum non est impossibile omne verbum. E. nihil derogandum ipsius
omnipotentia: Et per consequens credenda est Transubstantiatio.
Respondere ad hoc vel pueri in Scholis noverunt, veteri illa Dialecti-
corum regulâ, à posse ad velle non valere consequentiam. Neq; enim
valet argumentatio: Deus vel solo nutu omnes Iesuitas ad infernum
potest adigere; E. hoc faciet. Mitis enim est & longanimus, qui tolerat
hominum iniquitates in magna patientia (a). Quare Scriptura hanc
addit regulam: Omnia quaecumq; voluit fecit: ut cum de Voluntate
ipsius ex verbo suo constet, tum demum de Omnipotentia sit judican-
dum.*

a) Rom. 9.
v. 22.

IV. *Aliud acumen se reperisse putat Bellarminus, quando ad verba
institutionis confugit: Christus dixit: Hoc est corpus meum: Hic
est calix Novi Testamenti; qua sanè de vulgari pane, & communi
vino neutiquam possunt dici aut debent credi: E. factam esse oportet
aliquam mutationem seu veram sive metaphoricam; sed metaphoricam
non concedimus Calvinianis: E. Pontificijs necesse est ut demus ve-
ram.*

Bellarmin. de
Sacr. Euch.
lib. 3. c. 19.

V. *Nos $\alpha\gamma\omega\gamma\omega\epsilon\tau\alpha\upsilon$ respondemus ad hoc argumentum: Fieri
mutationem aliquam sed non quam ipsi volunt. Non enim sequitur
à non distributo ad distributum: Aliqua fit mutatio in pane Eucha-
ristico: E. fit Transubstantiatio. Sed Magna & verè divina mutatio
est illa, quod cum pane & poculo, qua vulgaria ante erant, post bene-
dictionem verè & substantialiter adest, exhibetur & accipitur
corpus Christi.*

Bellarmin.
dicto loco.

VI. *Propositionis etiam, quam prapostere urget Bellarminus, hanc
explicationem addimus; illam non identicam esse, in qua subjectum &
predicatum de eadem re loquantur: nec esse per transmutationem
seu conversionem intelligendam, ut illa: virga est serpens: & A-*

B 2

qua in

Exod. 4. 3. qua in hydrijs est vinum: sed esse talem, qualem divinis mysterijs
Ioh. 2. 9. Scripturam tribuere novimus, in qua dua disparata species de se invicem
Ioh. 1. 14. predicantur salva manente utriusq; verâ & genuinâ significatione, ut: Homo est DEVS. Verbum caro factum est.

VII. Ubi hic acumen Bellarmini, nunquid vel Deitatem in carnem conversam, vel αὐτόν illum Patris λόγον, ἐν τῷ νῦν ἐνσαρκίωσης in humanitate obolitum fuisse somniat?

VIII. Verum ne quid manifesta veritati largiatur impostor improbus, novos fabricat dolos, prorsus dissimles inter se esse hasce Propositiones perhibens: DEVS est homo. Panis est corpus Christi. Aut enim negare, ait, Chemnitium, hypostaticam naturarum in Christo unionem, cum ad quamlibet unionem seu presentiam hac dicta applicet: aut tollere ipsam similitudinem cum similitudinis fundamento, cum discrimen Personalis unionis, propter quam tantummodo DEVS dicitur homo, inter panem & Corpus Christi non cognoscat.

IX. Sed frustra Chemnitium suggillat Jesuita, siquidem manifesta ipsius est sententia, & ipsa Scriptura omnibus illum excusat, qua utrumq; dicit, tum de Personali unione, DEVS est homo; tum de dissolubili & ad tempus saltem durante conjunctione & presentia: Iohannes vidit Spiritum S. descendentem sicut columbam: quis hic, nisi mente captus & planè ἀθεῖ, Spiritum Sanctum in columbam mutatum statueret?

X. Sic cum progrediente arcâ diceret Moses: Exsurgat Iehova: nec materia in arca transmutationem, nec personalem DEI cum illa unionem; sed peculiarem modum presentiae divinae Majestatis, qui ex verbo & promissione ipsius constabat, Prophetam insinuare certo certius est. Vides igitur pijsime lector, in Scriptura, Scriptura contemptores, quippe qui eam controversiarum iudicem non agnoscant, nihil habere praesidij.

XI. Deinde in os ipsis reclamationem Apostolus, quando post consecrationem in ipso usu panem appellat, idq; non semel, ne ex incogitantia lapsum existimes, sed quater vel quinque: Panis quem frangimus:

I. Cor. 10. 16.
17.
c. 11. 26. 27.
29.

De uno

De uno pane participamus: Quoties manducabitis hunc panem: Qui manducaverit hunc panem indigne: Probet seipsum homo & sic de pane illo edat.

XII. *Progrediendum nunc esset ad consensum antiquitatis & testimonia Ecclesia; verum cum illa Pontificiorum manibus satis superq; excusserit D. Chemnitius, nec solidi quicquam adhuc D. Chemnitio à Bellarmino responsum sit, à refutatione horum etiam abstinēbimus, ne mortuum, quod ajunt, telo videamur leonem figere.*

in Examin.
Conc. Trid.
de Transub.
p. 4. 8. usq;
ad p. 432.

XIII. *Inter alias etiam sententia nostra probationes, non postremo recensenda est loco, quod Christus infirmitati nostra subserviens, promissionem gratia, externo panis & vini Elemento, tanquam signo visibili, munire voluerit, ut languidam in nobis fidem eò magis excitaret atq; confirmaret: iam si quis substantiam panis & vini evanescere dixerit, quid aliud, quam umbras, ac phantasmata panis & vini exhibet, sensus hominum mirè ludificando ac decipiendo?*

XIV. *Frustra quoq; Luthero transaccidentationis argumenta excussisse gloriatur Bellarminus. Certum est enim accidentia extra substantias subsistere non posse, cum peculiare esse non habeant. Quod si igitur panis Eucharistici substantia ita aboleatur, ut amplius non maneat panis, nec corpus Christi subjectum sit illorum accidentium, ut aperte fatetur Bellarminus, jure sanè quaritur; ubi sedem suam habeant, quæ in sensus incurrunt; album, leve, rotundum?*

XV. *Argumentum hoc, quod verè Achillei roboris est, à D. Luthero b. m. quondam Pontificijs objectum, cum infringere non valeat, alio quasi supercilio contemnit Bellarminus: Levissimum, inquit, est, quod de transaccidentatione adferi Lutherus; Non enim admittimus illas propositiones: Hoc album vel hoc rotundum est corpus Christi.*

Bell. lib. 4.
de Euch. c.
19. §. 5.

XVI. *Profectò nunquam, puto, in toto suo glossemate Jesuitam se dedisse turpis, quam hinc, ubi tam aperte causam suam deserit nugis se palliando sophisticis. Primum enim artis non est, quod caprum*

ipsius superet, contemnere. Deinde, non queritur: Quales admittere velit propositiones: sed qualesnam & quàm absurda spontè profuant ex illius dogmatib. Tertio, quod se ne quidem cogi dicit eas admittere, id probat manifesta principij petitione, quod hoc album dicit, post consecrationem pro pane non supponere, quia panis ibi non sit; quod erat in controversia.

XVII. Quod verò quantitatem remanentem dicit esse subjectum accidentium reliquorum, in eo ridiculè nugatur, cum tale subjectum constituat quod nunquam sit. Cum enim & ipsa quantitas accidens sit, & ad sui sustentationem peculiari etiam substantia fulcro indigeat, oportet ut sit vel in pane, vel in Christi corpore; sed panis non est post consecrationem (secundum asserzionem Bellarmini) nec corpus Christi quantitatem, album, rotundum admittit.

XVIII. Observanda hac sunt, ne facile quisquam omnia Bellarmini, pro Delphicis habeat oraculis, cum similes huiusmodi delirantes angorum quamplurimi ex ipsius cerebro, crassis exhalent Spiritibus; quibus & hoc addo axioma, quod in fine capituli annectit; Substantiam esse rem contentam, accidentia res continentem. Quod cum in Philosophia inauditum sit, in hoc, ut & in alijs recensendis, ne magna temporis iactura fiat, sponse nobis attemperabimus.

Quintus Error.

De Mutilatione.

Conc. Trid. sess. 5. c. 3. Cap. 1.

Si quis dixerit ex DEI præcepto, vel necessitate salutis, omnes & singulos Christi fideles, utramq; Speciem Sanctissimi Eucharistiæ Sacramenti sumere debere, anathema sit.

REFUTATIO.

I. Ad integritatem Sacramenti Eucharistici, hac etiam pertinet questio; an arbitrarium sit, de alterutra tantum specie participare? Non autem tam error est, quàm flagitiosa malitia, & peculiaris quadam regni Antichristici nota, ad quam respexisse Apostolum Paulum credimus, quando gravissimam sententiam protulit, ne in hominis quidem Testamento, quando confirmatum est, licere ali-

Gal. 3. 12

re aliquid sine Sacrilegij crimine vel abrogare vel superordinare.

II. Antequam verò ad refutationem ipsam accedamus, imprimis detegenda est ipsorum impostura, & videndum, qua intentione hi *ποτησον δέναν*, calicis usum Laicis depeculati sint. Dn. D. Chemnitius hanc Italicam vocat practicam. Quia enim in institutione calicis expresse annexa est primitio Novi T. & peccatorum remissio, ideò, cum ab eius usu & fructu arceantur pleriq., ad missæ sacrificium confugere opus habent, in qua venalis proponitur peccatorum remissio, quo ampliores existant inundationis Missarum proventus.

III. Bellarminus verò dogma hoc in tribus collocat fundamentis; Lib. 4. de

1. Quod totus Christus percipiatur sub qualibet specie, propter concomitantiam (quam vocant) corporis Domini, cum Sanguine in calice, & concomitantiam sanguinis cum corpore in pane seu panis specie.
2. Quod tota Sacramenti ratio in una specie inveniatur. 3. Quod non major utilitas sumatur ex communicatione sub utraq. specie, quam sub una.

Eucharist.
cap. 21.

IV. Ad primum cum Dn. D. Chemnitio respondemus, de sacramentis ex ipsorum institutionibus judicandum esse. Institutio autem in Cæna, discretè tradit cum pane carnem, cum vino sanguinem verum & naturalem exhiberi, distinctis symbolis distinctas res, sine ulla concomitantia mentione. Neq. nos propterea lesum solvimus, quia in-stitutioni ipsius obedimus; sed illi potius qua conjungere Christus ipse voluit, separant ac distrahunt.

Bellarm. de
Sac. Euch.
lib. 4. c. 21.

V. Etsi enim naturali conjunctione, sanguis Christi sit in carne, cum hac absq. eo non possit esse, non tamen sequitur, eundem ideo esse cum pane, ut de eo predicari & cum eo sumi possit vel debeat, quia sacramentaliter in pane non est; nihil enim in sacramento percipitur, nisi quod in eo est actu sacramentali. At solum corpus, ut in & cum pane acciperetur, ordinatum est à Christo, non autem sanguis, licet is in corpore sit actu naturali. Distinguendum itaq. est inter conjunctionem naturalem & Sacramentalem, neq. hac ex illa sequitur. Hinc praclare

clarè Durandus: qui solam hostiam recipit, non plenum sacramentum accipit. Et si enim in hostia consecrata sanguis esset, non tamen ibi sacramentaliter est.

VI. Secundum; totam Sacramenti rationem in unâ specie contineri negamus: Sacramentum enim integrum, totumq; minimè existimandum, cum substantia ejus aliquid à Pontificijs detrahatur, atq; institutio, qua anima est Sacramenti non servatur.

VII. Utilitatem deniq; ex usu integri Sacramenti majorem reddere offerimus, quam dimidij aut mutili: Imò nulla verè speranda utilitas, (siquidem substantia Sacramentorum ab institutione dependet,) cum ab ipsa institutione fuerit discessum.

VIII. Instar itaq; imò & plus omnium erit mandatū & institutio Christi, qui hanc προτιροκλονην prævicens, Sathanae calliditati occurrere volens, de pane simpliciter ut ederet, de calice, ut omnes biberent dixit. Quare illam prohibitionem alterius speciei, contra institutionem Christi, promulgatam in Concilio Constantiensi his verbis: Licet Christus sub utraq; specie cœnam suam instituerit, tamen hoc non obstante, placere alterius tantum speciei usum pro Laicis: tanquam inventum humanum damnamus & ad orbem cum suis inventoribus relegamus. Sed de his satis: altera jam nobis exordienda tela.

CAPUT SECUNDUM.

De fine & usu (seu potius Pontificiorum abusibus)
tum de efficacia Sacramenti.

Primus Error.

Si quis dixerit, in S. Eucharistiæ Sacramento, Christum unigenitum DEI Filium non esse cultu patriæ etiam externo adorandum, neq; in processionibus secundum laudabilem & universalem Ecclesiæ Sanctæ ritum & consuetudinem, solenniter circumgestandum, vel non publicè, ut adoretur, populo proponendum, & ejus adoratores esse Idololatrias; anathema sit.

REFUTATIO.

I. Absolutis huc usq; & refutatis breviter erroribus præcipuis, qui
ad sub-

Circumgestatio & Adoratio corporis Christi.

Conc. Trid. sess. 3. c. 4. Can. 6.

ad substantiam & integritatem Sacramenti Eucharistici pertinent, reliquum est, ut ad verum ejus usum atq; abusus varios transcendamus.

II. Usus autem hujus Sacramenti legitimus & à DEO concessus, cum luculenter in verbis prima institutionis (Accipite Comedite. Item: Hoc facite in mei commemorationem) à Christo salvatore expressum esse constat; fieri absq; gravi & delictu crimine non potest, si qui præter auctoris mandatum, alios fines atq; usus comminiscuntur novos.

III. Eò tamen usq; progressa est humani ingenij plus nimio lascivens ferocia, ut à filiis suis justificari se queratur æterna DEI sapientia. Cum enim Christus verum Cæna Dominica usum in participatione panis atq; calicis tam Sacramentali quam Spirituali, & in memoria ejus celebratione consistere, nobis ostendat, quasi Magistrum edoceri ex Schola sua prodeunt Iesuitæ, non hujusmodi quid sufficere; sed alios præterea huic Sacramento usus accersendos esse iradunt, veluti Circumgestionem & Adorationem corporis Christi.

Matth. vi.
v. 19.

IV. Hoc ut aliquo pallient modo, rationem sanè speciosam addunt, quia Christus juxta promissionem suam in hoc Sacramento verè adesse, ab omnibus creditur fidelibus: Verè autem adorari ibi, ubi de presentia ejus nihil dubitatur.

V. Et sanè divorcium ab hac sententia non patremur fieri, si Christum suo modo in Sacramento adorandum, in spiritu sc. & veritate, con-
tenderent; & non potius ipsum Sacramentum Eucharistia, & quidem totum illud, quod præter rem caelestem etiam terrenam constat, panis nimirum & vini Elemento; lætæ cultu venerandum omnibus serio incalcarent, non absq; manifesto idololatria seu deolatæiæ crimine.

Ioh. 4. 24.

VI. Pontificios verò huc principaliter respicere, non ut in actione Cæna Dominica ipsum Filium Dei honore afficiant, & preces suas ad ipsum dirigant; sed potius, ut Adorationem panis extra usum stabiliant, atq; ita externum quandam Eucharistia cultum deferant, prædictus canon ostendit; quò tot ineptis gesticulationibus, tot ritibus

G

super-

superstitiosis, ut pote sumptuosa circumgestatione, repositione splendidæ, prostratione corporis, genuflexione, elevatione manuum, instrumentorum Musicorum, & bombardarum strepitu, imperitus populus quasi fascinatus à vero usu suspendatur.

VII. Sed hisce inventis hominum, & ineptijs plus quam Idololatriæ opponimus illud Esaia: Quis quasiuit hæc de manibus vestris? Item frustra me colunt mandatis hominum, non enim Christus suum corpus ad circumgestandum reponendum & asseruandum instituit, sed manducari voluit ac mandavit, inquit: accipite, comedite, unde rectè Origenes inquit: Christus non distulit, nec seruari iussit Sacramentum in crastinum, sed per verba presentis dixit: Accipite, manducate, bibite.

VIII. Floruit autem Origenes circa annum Christi 230. unde patet morem istum circumgestandi, asseruandi & adorandi Eucharistiæ, primitivam Ecclesiæ ignorasse. Circa annum enim Christi 1215. ab Honorio tertio Papa R. tempore Friderici secundi imperatoris Romani, constitutum, ut, cum in celebratione missæ eleuaretur hostia, populus se reverenter inclinet & adoret. Hoc deinde inventum Honorij auxit Urbanus quartus P. R. instituens festum corporis Christi cum processionibus celebrandum, circa annum Domini 1262.

IX. Cum itaq; hæc omnia mera sint inventa hominum, qua ipsam Christi institutionem obfuscant & opprimant, & nihil, præter blasphemias in Christi meritum crepent, merito ea, cum eorum inventoribus & cultoribus ad orbem atq; Rhadamanti tribunal relegamus.

X. Quod verò ad venerationem & Adorationem Christi in cana attinet, respondemus 1. ex psal. ubi David inquit: adorabo ad templum sanctum tuum, in timore tuo; licere imo incumbere communicantibus, propter rei sacra augustam & S. Sanctam tractationem, ad Eucharistiæ in timore Domini adorare, non vero ipsam Eucharistiæ, seu ad elementa sacramenti suam invocationem dirigere,

Ex enun-

Iff. 1. 12.
c. 29. v. 13.
Matth. 15. 8.
Marci 7. 6.
in Lev. c. 5.

Gabr. Piel.
super Can.
missæ lect.
49.

Psal. 5. 8.

XI. 2. Ex enunciato Christi: qui adorant Deum, in spiritu & veri- Ioh. 4. 24.
tate oportet adorare: hanc adorationem, ut viva sit & non depra-
vata, peragendam esse in spiritu & veritate, & non inchoandam
ab externis gestibus, qui sponte sequuntur modo cor intrinsecus ritè
preparatum sit Deo: Aliàs absq̃, interiore motu si fiant, non morari se
externam simulationem, imò ut *ἔσθ' ὁδὸν* odisse & abominari Deus
ipse testatur: Hic populus tabijs appropinquat mihi, cor autem eorum *Esa. 29. v. 31.*
longè est à me.

XII. Atq; hac de verà Adoratione Christi in cæna juxta insalli-
bilem scriptura normam contra Pontificiorum canonem, notasse
sufficit. Nunc ad alium insigniorem errorem de Missa sacrificio, qui
directè & ex opposito cum Christi sacerdotio pugnat, auxiliante Deo,
pergemus.

Secundus Error.

Si quis dixerit, in Missa (a) non offerri Deo verum & De Missa
proprium sacrificium, aut per illud blasphemiam irrogari a) Concil.
sanctissimo Christi sacrificio in cruce peracto, aut illi per Trid. sefs.
hoc derogari; anathema sit. 6. cap. 1.
Can. 1.

REFUTATIO.

I. Est certè fecunda errorum mater Pontificia Missa, quam semel Hieron. ad
prodidisse est simul confutasse; cum non convinci necesse habeat, quod Pelag.
sua statim professione blasphemum est.

II. Non igitur omnia que ad hanc disputationem pertinere viden-
tur, copiosè persequemur: Sed tantum revelatà & detectà sibi, sibi
nudatam hanc Antichristi Romani meretriculam, Christiano orbi con-
spiciendam & abominandam obijciemus.

III. Primò igitur notandum, missam illam Pontificiam, neq; Chri-
stum institutorem neq; Apostolos habere traditores, ut ex praxi Apo-
stolicà aperè constat: sed à Pontificibus R. pecuniam aucupandi gra-
tia excogitatam, particulatim collectam, auctam, & deniq; per Grego-
rium Magnum P. R. qui sedit circa annum Domini 600. absolutam
& perfectam esse. Caret itaq; omni mandato Christi & exemplo
Apostolorum.

IV. Deinde multiplicibus scetet erroribus & absurditatibus blasphemis: Impium enim & in Filium DEI ejusq; meritum cōtumeliosum, quod institutionem ejus immutare audent, ex Sacramento Sacrificium consistentes, actionem penitus dīversam, unā incertum reddentes unicuiq; fideli symbolum illud, quo Deus sua dona nobis exhibet & ob-

Gal. 3. v. 15.

V. Imò si ad ipsam actionem Missæ respicimus, nonne in horrendam abyssum errorum & blasphemiarum plenam incidimus? Ibi enim sacrificulus ante altare, elevans hostiam manibus extenta voce clamat: Suscipe sancte Pater omnipotens æternæ Deus hanc immaculatam hostiam, quam indignus tuus Minister tibi vero, Deo offero, pro MEIS & OMNIUM HOMINUM Peccatis, ut cedat illis in perpetuam animarum suarum salutem.

Ioh. 10. v. 2.
Phil. 3. 18.

VI. Quid aliud hoc, nisi atro spūto sanctissimam Dei contaminare faciem? Quid Christi sanguinem pedibus conculcare aliud, nisi hoc est? Qui latrones? qui hostes crucis Christi? nisi Papistæ erunt? Nullam enim agnoscit scriptura hostiam, præter unicam illam immaculatam, IESUM, qui semetipsum in cruce pro nobis obtulit & per proprium sanguinem semel in sancta ingressus, æternam redemptionem pro totius mundi peccatis reperit.

Heb. 8. v. 12.

Gregor. re-
gistr. par. 2.
Epist. 7.
Godtfridus
Rabe in
palin. conc.

VII. Ad Missæ canonem, qui 500. decemq; post Apostolos annis consarcinatus & consutus est, quando accedunt, magis horrenda audias, quem tamen ipsi summa religionis Christiana mysteria continere, & ab omni prorsus errore vacuum & integrum esse plenis decantant buccis. Is enim inter alià hæc continet: ut sanctifices, benedicas, & acceptam habeas &c.

VIII. In his & qua sequuntur, præsupposito transsubstantiationis fundamento, quod mordicus defendunt Pontificij, incredibile est, quam fœda contineatur impietatis colluvies & horrida sentina. Si enim ipsam hostiam quam manu tenet Sacrificulus, in ipsam Christi Corpus conversam esse sentit, quid in hunc modum precari opus habet? An Sanctitatis expers est æternus DEI Filius? de quo Esaias, Cherubim

& Se-

Et Seraphim alta voce clamasse testatur: Sanctus, Sanctus, Sanctus DEVS. Imò qui secundum humanitatem etiam Spiritum S. non accepit ad mensuram, & de quo Gabriel dicit, ad Mariam: Sanctum quod ex te nascetur filius DEI vocabitur. Benedictio autem illius hominis quomodo opus habeat benedictum Semen Abraha illud, in quo benedicentur omnes gentes terræ? Postremò acceptus quomodo in Missa demum fiet? de quo Evangelista testatur, auditam de caelo vocem: Hic est filius meus Dilectus, in quo mihi complacui.

IX. Quam verò horrendum est, quod ipsi Christo manus injiciant, cum SS. ipsius corpus, quod ex pane se confecisse opinantur in minuta aliquot frustula frangunt: O Christomastiges, latrones, peiores Iudæis, qui Christum de novo crucifigere audent, peiores paganis militibus, qui mortuo Christo pepercerunt, ossa non frangentes; cum illi ne quidem parcant viro. Utinam illos, si sponte ad claram verbi divini lucem cacutire, quam converti malint, fulmine suo Deus feriat, qui bruto anathematis fulmine innocentes feriunt.

Tertius Error.

Hic est effectus Eucharistiæ, quod per eam deleantur venialia & quotidiana peccata, non autem mortalia.

REFUTATIO.

I. Nos præcipuum fructum & efficaciam Cæna Dominica statui-
mus confirmationem fidei & peccatorum omnium remissionem, sicut
ipse dixit, in Remissionem peccatorum. Quandoquidem au-
tem hic error directe contrariatur Dei verbo, non admodum in eo re-
futãdo erimus occupati; sed si quæ rationes pro Romana cohorte pugnare
videntur, intactas atq; integras in ipsam disputationem reservabimus.

II. Deo sit laus & perennis gloria quod nos ex illis abominandis Ro-
mane Synagoge erroribus liberatos, in lucem sui verbi posuerit, eun-
demq; oramus, ut virtute illius sui verbi, quod pedibus nostris lucerna
est, à tam tæris & plusquam Cimmerijs tenebris deinceps quoq; vin-
dicare & tutos asserere dignetur, per unicum nostrum redem-
ptorem & propitiatorem Iesum Christum,

AMEN.

Isa. 6. v. 3.

Luc. 1. v. 35.

Gen. 22. v. 4.

Matth. 3. 17.

Item 17. v. 5.

Marci 1. 11.

2. Pet. 1. 17.

Luc. 3. v. 22.

Rom. Ca-
tech. pag.
583.

Ornatissimo & Doctissimo Viro-Juveni,
M. JOACHIMO HENNINGIO,
amico suo sincero, in Theologiâ
disputanti.

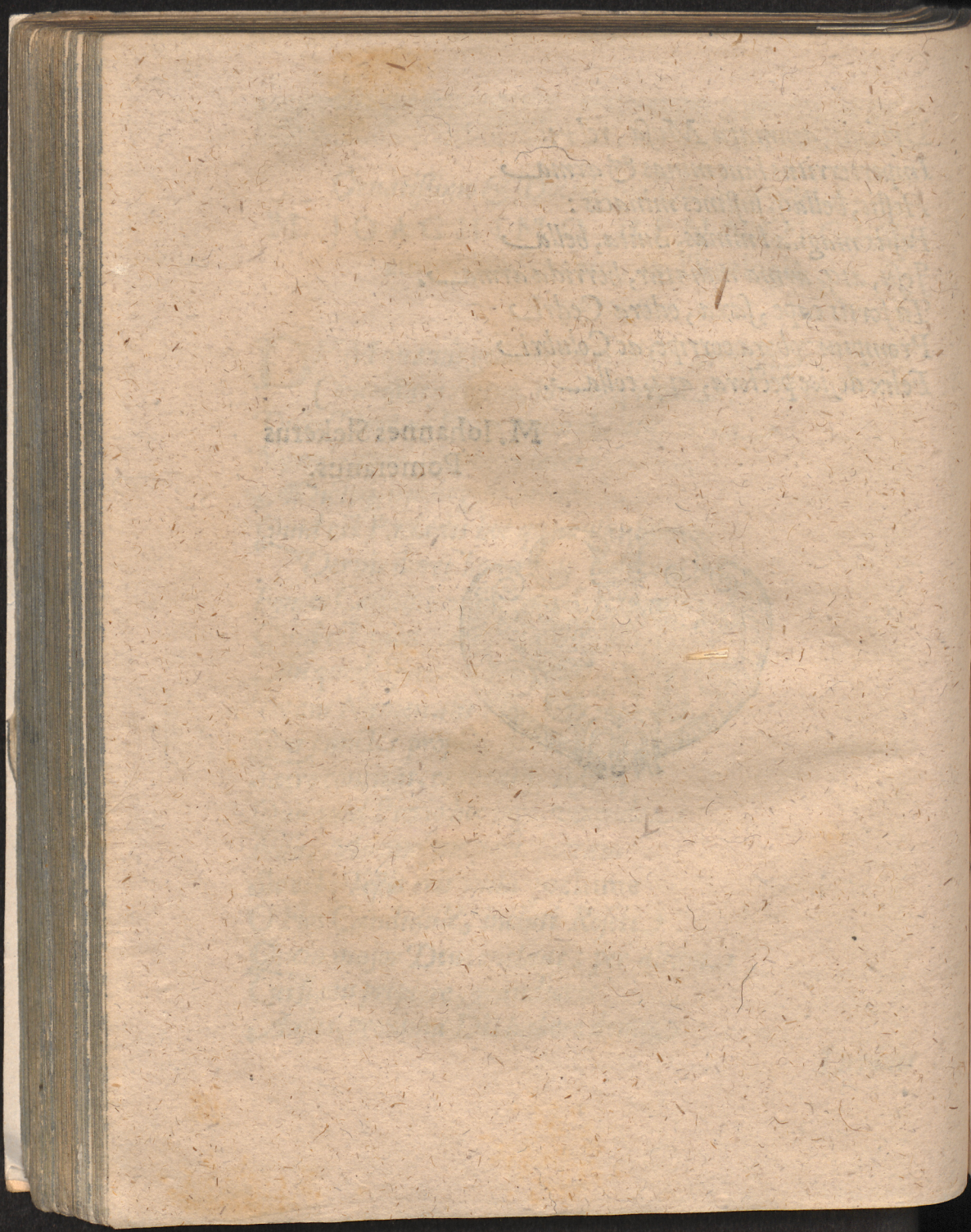
DVM quævis gelidum procul sub arctum
Contristata rigent, jacentq; rura:
Dum Varnus Pater, humida atq; regna
Nympharum, Scythicis latent pruinis,
Astrictoq; nimis gelu perusta:
Quid est Palladis hoc quod usq; & usq;
Vernis floret honoribus Rosetum?
Fontes Castalidum norvem Sorcrum,
Quid est quod placido fluunt susurro?
An quod Spiritus intus, atq; Phæbi
Totam Numen alit, fovetq; molem,
Qui cunctos propius fluens per artus
Sacro concitat, entheatq; thyrso,
Quicquid Pierio hoc jugo, verenda
Nisu, Mnemosyne parit sacrato
Sic est: Testis eris mihi Jochime
O Flos Candidule, incluti Roseti
Quem major Deus entheat: per altum
Cui flatu propiore, grandiores
Ausus, proxima Dîs habere donat

Divinis

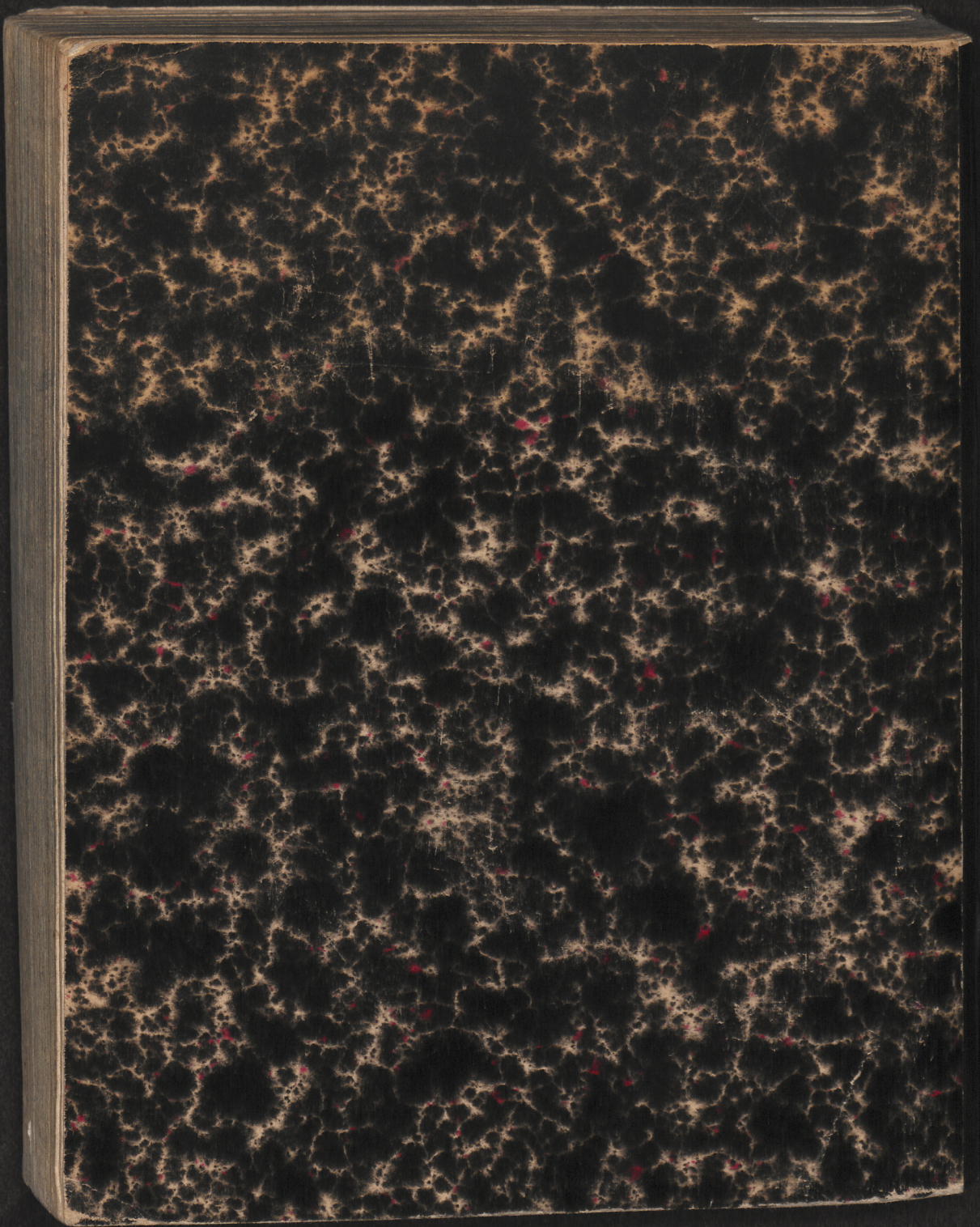
*Divinis, animata Musa, rebus.
Imperterritus hinc minas & arma
Hostis, bellaq; sustines minacis:
Pestis magna! minas, Suita, bella
Jesu, atq; arma minatur, horrida arma.
Tu fortis cape, saxa, odora Cedri
Promptus roborā corripe, ac Colubri
Felix dejice pectora, atq; colla.*

M. Iohannes Slekerus
Pomeranus.

& Seraphim alta voce clamasse testatur: Sanctus
DEVS. Imò qui secundum humanitatem
non accepit ad mensuram, & de quo Gabriel dicit, ad
quod ex te nascetur filius DEI vocabitur.
Nullius hominis quomodo opus habeat benedictum Se
in quo benedicentur omnes gentes terrar. Postrem
in Missa demum fiet? de quo Evangelista testatur
vocem: Hic est filius meus Dilectus, in quo mihi
IX. Quam verò horrendum est, quod ipsi Chri
cum SS. ipsius corpus, quod ex pane se confecisse op
aliquot frustula frangunt: O Christomastiges, latro
qui Christum de novo crucifigere audent, peiores
qui mortuo Christo pepercerunt, ossa non frangentes
parcant vivo. Vtinam illos, si sponte ad claram
caccutire, quam converti malint, fulmine suo Deo
anathematis fulmine innocentes feriant.

Tertius Error.

Hic est effectus Eucharistiæ, quod pe
venialia & quotidiana peccata, non aut
REFUTATIO.

I. Nos precipuum fructum & efficaciam Cæ
mus confirmationem fidei & peccatorum omnium
ipse dixit, in Remissionem peccatorum.

tem hic error directe contrariatur Dei verbo, non
futuro erimus occupati; sed si qua rationes pro Rom
videntur, intactas atq; integras iam ipsam disputat

II. Deo sit laus & perennis gloria quod nos ex ill
mana Synagoga erroribus liberatos, in lucem sui v
demq; oramus, ut virtute illius sui verbi, quod pe
est, à tam tetris & plusquam Cimmerijs tenebris
dicare & ritos asserere dignetur, per unicum
ptorem & propitiatorem Iesum Chri
AMEN.

San- Esa. 6. v. 3.
um S.
Etum
iatem Luc. 1. v. 35.
illud, Gen. 2. v. 4.
modo Matth. 3. 17.
e caelo Item 17. v. 5.
Marc. 1. 11.
2. Pet. 1. 17.
Luc. 3. v. 22.
iant;
inuta
idais,
ribus,
idem
lucem
bruto

ntur Rom. Ca-
tech. pag.
588.
atui-
ficat
m au-
eore-
gnare
imus.
s Ro-
eun-
cerna
vin-